

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון ל"ד

[תש"ע]

שנה כ"ו

שיעור חורש"י פרשת במדבר תשל"ט

בתוה"ק (במדבר א, א) וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר. שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם וגו'.

ברמב"ן, שאו את ראש כל עדת בני, כמו שאומרים לקוסטינר ארים רישיה דדין, לשון רש"י. [וברש"י לפנינו ליתא, וכנראה שהיתה לפנינו נוסחא אחרת ברש"י]. לא נתברר לי למה דרשו אותו לגנאי, אם מפני שמתו במדבר [ולכן נאמר במנינם לשון שאו שיש לדרשו מענין גשיאות ראש], ובמטה לוי אמר (להלן ג, טו) פקוד לפי שלא היו בכלל גזרה, והלא במנין שני של באי הארץ נאמר כן (להלן כו, ב) שאו את ראש כל עדת בני ישראל. אבל בהגדה של ויקרא רבת דורש לשבת, אין שאו אלא לשון גדולה, כמו דכתיב (בראשית מ, יג) ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך וכו'. ושוב מצאתי במדבר סיני רבה (א, ט) שאמרו, אמר רבי פנחס אמר רבי אידי מאי דכתיב בראש הספר שאו את ראש, רוממו את ראש גדלו את ראש לא נאמר, אלא שאו את ראש, כאדם שאומר לקוסטינר סב רישיה דפלן, כאן נתן רמז למשה, שאו את ראש שאם יזכו יעלו לגדולה כמה דכתיב ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך, ואם לא יזכו ימותו כולם כמה דכתיב (בראשית מ, ט) ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ וכו', אתד"ק. ולכאורה תמוה מהו ענין מיתתם במדבר למנין זה שנמנו עכשיו, ולמה זכירנו בפרשה זו.

במד"ש (ילקוט רמז תרפ"ד ובנוסח זה הובא בישמה משה בפרשתן) בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו בהן אוה"ע ואמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מכל האומות, מיד סתם הקב"ה את פיהם ואמר להם הביאו לי ספר יוחסין שלכם כדרך שמביאין בני ויש נוסחאות שונות במדרש זה). יש להבין דקדוק הלשון כדרך שמביאין בני, ולא אמר כמו שמביאין בני וכדו'. גם להבין מהו ענין

יחוס לקבלת התורה, ובאמת למה אי אפשר לאוה"ע לעשות להם ספרי יוחסין ולהתייחס כישראל.

והנראה בהקדם מאמר הגמ' (מנחות נג.) אמרי ליה רבנן לר' פרידא ר' עזרא בר בריה דר' אבמולס דהוא עשירי לר' אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא קאי אבבא, אמר מאי כולי האי, אי בר אוריין הוא [אם בן תורה הוא] יאי, אי בר אוריין ובר אבהן יאי ויאי, ואי בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה. ולכאורה יפלא למה ישתנה לגריעותא האישי אשר הוא בר אבהן ולא בר אוריין משאר עמי הארץ דעלמא שוראי לא נקללם שתאכלם האש, ולמה יגרע המיוחס מהם.

והנראה לי שר' פרידא הלך בזה לשיטתו, דהנה תניא באבות דר' נתן (פ"ב ה"ט) בית שמאי אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו וכן אבות ועשיר, ובית הלל אומרים לכל אדם ישנה, שהרבה פושעים היו בהם בישראל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים. בפשטות טעמא דב"ש דם"ל שאין מלמדין תורה אלא לבן אבות, הוא מפני שזכות אבות לאו מילתא זוטרתא היא, וזכות אבותיו מסייעתו ללמוד תורה, כמו ששינינו (עדות פ"ב מ"ט) האב זוכה לבנו בשבעה דברים בחכמה וכו'. ואמרו עוד (ב"מ פה.) תורת מחזרת על אכסניא שלה, וכיון שאבותיו היו תלמידי חכמים יתכן יותר שיצליח בתלמודו.

מבואר מזה שהאישי שהוא בר אבהן אם תהא תורת ה' חפצו, יעלה לו תלמודו יותר בניקל ממי שאינו בר אבהן, כאשר שמעתי בעצמי מפי צדיקים גדולי ישראל, שמעלת היחוס אינה בכך שהמיוחס יוכל להיות ת"ח בלא שיעסוק בתורה, אלא שהמיוחס שחשקו לגדול בתורה תהא לו הבנה טובה וזכרון יותר מעולה מחבריו ויהא נקל לו קצת יותר להצליח. על דרך ששמעתי מהרה"ק מנאסויד זצוק"ל, שפעם בא איש אחד אל דו"ז הרה"ק משינאווא זי"ע וביקשו שיברכהו שידע ללמוד. רגז עליו הרה"ק משינאווא ואמר, הלא אם לא תלמד בודאי תשאר עם הארץ, כי אם לא תלמד, מהיכן תדע ללמוד, ואי אפשר שאברכך שתדע ללמוד בלא שתלמד, רק זאת אוכל לברכך שאם תשב ותלמוד יהיה ה' בעורך שתראה סימן ברכה בתלמודך ותגדל להיות ת"ח. כיו"ב מעלת בר אבהן אינה מועלת אלא באופן זה, וכדוגמת התפילה, שבודאי אף תפילה אינה מועלת אם לא יעסוק בתורה בפועל, כי איך יבקש "והאר עינינו בתורתך" בשעה שאינו עוסק בתורה ועיניו שקועות בהבלים, ואך כאשר יעסוק בתורה עם התפילה, תועיל תפילתו. כן האישי שיש לו זכות אבות, - דאבא מזכה ברא על ידי תפילה כמ"ש התוספות (טושה י: ד"ה

דאייתה), - הוא כלי מוכשר יותר לקבל תורה. זו היא סברת בית שמאי, אבל לדעת בין הלל אין מעלה ביחוס, ויתכן שיהא בר אוריין אף אם אינו בר אבהן, ולכן מלמדים תורה לכל.

וּנְרָאָה להוכיח דר' פרידא ס"ל כב"ה שמלמדים תורה לכל אדם, דהנה אמרו בגמ' (עירובין נד:): ר' פרידא הוה ליה ההוא תלמודא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר, יומא חד בעויה למילתא דמצוה, תנא ליה ולא גמר, הדר תנא ליה ד' מאה זימני, נפקא בת קלא, וא"ל ניהא לך דליספו לך ד' מאה שני, או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי וכו', אמר להן הקב"ה תנו לו זו זו. ובודאי תלמיד זה שהיה קשה לשמוע כל כך לא היה בר אבהן, כי אם היה בר אבהן היתה זכות אבותיו מסייעתו שלא יהא צריך לשנות לו שמונה מאות פעמים עד שיבין. אלא דר' פרידא לשיטתו דאמר בר אוריין ולא בר אבהן יאי, הרי שאף מי שאינו בר אבהן יתכן שיהא בר אוריין, אלא שהדבר יעלה לו ביגיעה גדולה, ויהא עליו לחזור שמונה מאות פעמים על התלמודו.

לְאִפּוּקֵי מטעות אברכי ובחורי זמנינו, שאין סדר הלימוד שלהם כראוי ובאווילתם סבורים הם כי די בכך שיחזרו על תלמודם שתי פעמים כדי שיוכרוהו, או שפותחים בלימוד מסכתא גדולה ככבא בתרא ולומדים אותה פעם אחת מרישא לסיפא, ורק לאחר מכן נפנים לחזור עליה, באופן שכשמתחילים לחזור על תלמודם כבר אינם זוכרים מאומה מלימודם הראשון. באמת לא זו הדרך, אלא על האדם לחזור על תלמודו בכל כוחו אפילו שמונה מאות פעמים, כמאמר העולם (מוכא במגדל עוז ליעב"ץ בית מדות עליית האהבה) חזור חזור ואל תצטרך לבלוור, וכפי שפסק הרב בעל התניא בהלכות ת"ת (פ"ב ס"ה) שהאיש שהוא שכחן מטבעו ילמוד רק דף אחד או אפי' רק משנה אחת אפי' אלף פעמים עד שיזכרנו, ורק אח"כ ימשך בלימודו.

לְבֵן אמר ר' פרידא אי בר אוריין ולא בר אבהן, שביגיעתו הגדולה עמל ושיגן את תלמודו עד שנעשה בר אוריין, יאי, שמעלתו גדולה שהרי התייגע על תלמודו ביותר. ואי בר אוריין ובר אבהן, הגם דהו"א שאין מעלתו גדולה כל כך כאותו שאינו בר אבהן, שהרי לא היה עליו להתייגע כל כך כחבירו שאינו בר אבהן, בכל זאת יאי ויאי, כיון שסו"ם בזכות אבותיו כח זכרונו מעולה והבנתו טובה משל חבירו, ותחת לחזור על תלמודו פעמים רבות כל כך יש באפשרותו להוסיף בדיעת התורה, ולהיות תלמיד חכם יותר גדול ממי שאינו בר אבהן. אולם האיש שהוא בר אבהן ולא בר אוריין, וסיבת הדבר שאינו בר אוריין היא לפי שדרכו להציג את אבותיו הקדושים להתנאות בהם כמו שמציג סחורתו למכירה, ולהתפאר ביחוסו אל צדיק פלוני ואל אדמו"ר פלוני, והוא מחשיב את

עצמו ומבטל את כל התלמידי חכמים, ולכן אינו בר אוריין, אזי כיון שהוא מתנאה שעליו אמרו במדרש (ויק"ר ג, ו) כל המתנאה נדון באש, לפיכך אישא תיכליה, כי אם עכ"פ היה לכה"פ גם בר אוריין, שת"ח הותר לו שתהא בו שמינית שבשמינית (סוטה ו). מחמת כבוד התורה, אף אם יתנאה מ"מ יש בידו דבר להיסמך עליו, אולם כיון שהוא בר אבהן ולא בר אוריין הוא ראוי לקללה. וראיתי ושש לבי שבעיון יעקב שם כתב ג"כ כדברים האלה, שאם הוא בר אבהן ולא בר אוריין נמצא שלא כדין מתנאה את עצמו, וכל המתנאה נדון באש, כדאיתא במדרש ריש פרשת צו שדרשו כן עה"פ (ויקרא ג, ב) היא העולה על מוקדה, שכל שהוא עולה ומתנאה דינו על מוקדה.

*

נתבאר מדברינו שביחוס ניתן להשתמש בכ' אופנים, מצד אחד היחוס יש בו מעלה גדולה, והוא כאשר הוא בעצמו הינו ת"ח ויגע בתורה יומם ולילה, ובכל זאת כאשר יתבונן במעשי אבותיו ויתן אל לבו שאביו היה גאון עולם ועסק יומם ולילה בתורת אמת ולא הסיח את דעתו מן התורה, והיה דבוק בהשי"ת בבחינת שוית' ה' לנגדי תמיד (תהלים מז, ח), יראה שאין הוא מגיע לקרסולי אביו, וכפי שאמר שמואל (הולין קה). אנא כחלא לגבי חמרא לגבי אבא. באופן כזה, ככל שיתעלה וככל שיוסף בדיעת התורה עדיין יהא בטל ומבוטל כחרס הנשבר בעיני עצמו, והמתנהג בדרך זה היחוס הוא לו למעלה גדולה, שיחוסו מביאו לידי ענוה ושפלות רוח. מאידך גיסא, אם יתנאה האדם ביחוסו אזי היחוס הוא לו לרעה.

לפי זה יש להמתיק עוד בדברי ר' פרידא, דהנה אמרו חז"ל (תענית ו) למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. הרי שהתורה אינה יכולה לסבול את בעלי הגאווה. נמצא שהאיש שהוא בר אוריין בהכרח שהוא עניו, וסיבת ענוותנותו היא מפני שהוא בר אבהן, ותמיד הוא מושה את מעשיו למעשי אבותיו, ומתבונן שאף שבאמת אני יודע ללמוד מעט, בכל זאת איכה אוכל להשתוות אל אבי ואל זקני, ולגביהם הלא הנני עם הארץ גמור, ואלמלי היה אבי קם היום מקברו מי יודע מה היה אומר עלי, ואבותי הקדושים היו רוקקים לעומתי כפי שרוקקים על שרץ מאוס. הרי שיחוסו הוא הגורם לכך שהוא בר אוריין. לכן אי בר אוריין ובר אבהן יאי ויאי, שאיש זה השתמש ביחוס אבותיו למוכה. לעומתו מי שהוא בר אבהן ולא בר אוריין, בידוע שהשתמש ביחוסו לרעה, והתפאר בו תמיד וגאוותו היתה בעוכריו והיא שגרמה לו להשאר עם הארץ על אף שאבותיו היו תלמידי

חכמים, לפי שגאות אדם תשפילנו (משלי כט, כג) והמתגאה הוא שגוא בעיני ה', ולכן אישא תיכליה, שהמתגאה דינו בשריפה.

בזה דרכי לפרש תמיד – בעיקר במוצאי שמחת תורה שאז המנהג ללמוד מאמרי חז"ל בברכות דף מ"ז – את מאמר הגמ' שם, רבי זירא בתר דמסיים צלותיה אמר הכי, יהיה רצון מלפניך ה' אלקינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו. על פי מה שביאר המגיד מדובנא (מוכא במשלי יעקב פרשת בחקותי אות רמ) הכתוב (ויקרא כו, מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור, שלכאורה יקשה איך בא כתוב זה באמצע התוכחה. וביאר על פי משל לשני גנבים שנתפסו, ויהי כאשר הגישו אותם לפני השופטים, התחילו לדרוש ולשאול מפיהם מי הם, מאיזה עיר, מאיזה בית אב. ענה אחד ואמר, כי הוא מעיר פלונית וכך שמו ושם אביו. ויהי כהזכירו שם אביו, אמרו השופטים, אנו יודעים אותו ומכירים בו מאד, כי גם הוא יושב פה אסיר אל בור, כי הוא גנב בן גנב בן בנו של גנב. אחר כך קראו את השני וישאלוהו לאמר, בן מי אתה, ויענה ויאמר, אבי היה רב בעיר גדולה מאד אשר במדינה פלונית. ויצא המשפט להקל בדין גנב הראשון, ולהגדיל משפט הגנב הזה השני. והיה מתפלא מאד לאמר, למה יהיה משפטי גדול כל כך על משפטי חברי. ויאמרו אליו, הלא חברך הוא גנב בן גנב מחברת גנבים, אין להאשימו כל כך, אבל אתה הלא נתגדלת על ברכי אביך הצדיק וישר, ואיך בא ענין זה לידך. ובא אחר ועונה אחריו לאמר, אני הייתי מכיר גם את אבי אביו לצדיק וישר. ובא השלישי ועונה אחריו הלא אני מכיר גם את אבי אביו כולם צדיקים ותמימים, אם כן ראוי לעונש חמור יתר מאד.

לזה הזכיר הכתוב זכות אבות בתוכחה לרעה, שאלמלי הייתם מזרעו של עשו ח"ו לא היתה הטענה כלפיכם גדולה כ"כ, לפי שלגבי עשו הרשע מעשיכם טובים והגונים, אולם וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור שאתם צאצאי יעקב, צאצאי יצחק ואף צאצאי אברהם, והאיך יאות לזרע אברהם יצחק ויעקב לעשות כמעשיכם. וגם עוד זאת והארץ אזכור, דבשלמא אם הייתם גרים בארץ אחרת, אשר יש ארץ מגדלת עשירים ויש ארץ מגדלת עניים, יש ארץ מגדלת חכמים ויש ארץ מגדלת טפשים (במדבר רבה טו, יב), היה אפשר לתלות שהמקום גורם, אבל עתה והארץ אזכור שאתם יושבים בארץ ישראל דאוריא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח:)) ובכל זאת אתם הולכים בדרך לא טוב, על כן תבוא עליהם הרעה הזאת, אתה"ק.

נמצא שזכות אבות מתהפכת לשתי צדדים, אם האדם הוא צדיק וירא ה' בדבעי והולך בדרכי אבות, אזי אם הוא גם בר אבהן יאי ויאי, שזכות אבותיו מסייעתו לעלות מעלה מעלה. אך אם המיוחס הוא איש פחות וגרוע, יחוסו הוא לו לקללה שאין גדולה ממנה. וזהו שהתפלל ר' זירא יה"ר מלפניך ה' אלקיני שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו, כי בחטאנו יחוס אבותינו הוא לנו לכלימה ובושה.

ונהינתי שראיתי שכבר קדמני בזה בספר מעון הברכות (על מס' ברכות. נדפס בשנת תקע"ו. חיבור הגה"ק רבי ישראל יונה הלוי לנרא זצוק"ל אבר"ק קעמפאנ) שכתב לבאר מאמר ר' זירא כנ"ל, וז"ל. על פי מה שמפרש האלשיך הכתובים בתוכחה, וזכרתי את בריתי יעקב וגו', מה ענין זה לקללות, וכתב ענין נחמד, היות מעלותינו וחשיבותינו זרע אברהם יצחק ויעקב אם הולכים בעקבותיהם, ואם אנו מקלקלים גדלה קלקולינו יותר מקלקול כל אומה"ע יען הם נצחיים משורש רע, משא"כ אנו זרע קודש וכמ"ש (ירמיה ב, כא) ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה, ואם השי"ת זוכר לנו אבותינו בעת קלקולינו, גדולה בושתינו והשחתינו. וז"ש וזכרתי את בריתי יעקב וגו' ויגדל קלקולך וענשך. וזה ענין תפילת ר' זירא יה"ר מלפניך ה' אלקיני שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו, כי בחטאינו יחוס אבותינו לנו לכלימה ולבושה, ע"כ.

בזה יש לתת מעם למנהג ישראל להתענות ביום יא"צ של אביו ואמו (יו"ד ס"ח ת"ב ס"ב), דהנה מבואר בכתבי האר"י שבכל שנה ושנה מתעלים הנפטרים יותר ויותר ממדרגינה למדרגינה, ואפי' אם לא היו מעשיהם הגונים, בכל זאת לאחר י"ב חודש כבר נודרכו והם הולכים ומתעלים משנה לשנה. לכן בשנים הראשונות אין המרחק בין הבן לאב גדול כל כך, שהרי אביו עדיין לא נתעלה כ"כ ויש לו איזה שייכות עמו, אולם בכל שנה ושנה ככל שהאבות הולכים ומתעלים צריכים בניהם וצאצאיהם להתדמות אליהם, וכיון שאינם במדרגינה זו הרי הם בגדר קללת "אישא תכליה", ועל כן הם מתענים.

ומי גדול מהרה"ק מראפשיץ זי"ע אשר היה גאון הגאונים ושר התורה, וזקה"ק מצאנו זי"ע אמר עליו שהיה מעין הבעש"ט, ועל מצבתו – כפי שאני בעצמי קראתי את המצבה – נכתב ע"פ ציוויו "הוא היה יחיד בדורו בחכמת אלקות, ויותר לא כתבנו עליו כי כן נצטוינו מפה קדשו". ודברים אלו לא נאמרו בשנת תשל"ט, אלא בדורו של הרה"ק מראפשיץ שחיו בו כמה מגדולי תלמידי הבעש"ט שלא אפרטם מפני כבודם, וחלואי היינו זוכים להיות עפר תחת כפות רגליהם, שלא הניעו אבר ולא שאפו אויר בלא יחוד, ובכל זאת גם לעומתם היה יחידו בדורו בחכמת אלקות. ופעם שאל הרה"ק מראפשיץ זי"ע מהו החילוק

בני שאני מיוחס למי שאינו מיוחס [לפי שהיה יחסן גדול ומוצאו היה מגדולי ישראל גאוני ארץ מדורי דורות, וגם אביו היה מגדולי גאוני הדור], שאני אחר שהגני מתפלל שמונה עשרה ומשבר את כל אברי ומתפלל עד כלות הנפש ממש, אני פוסע ג' פסיעות לאחורי ומתבונן בעצמי, אוי לי, אלמלי היה אבי רואה איך התפללתי עתה שמו"ע היה סוקלני באבנים, וכי בצורה זו מתפללים שמו"ע לפני השי"ת, ובוה אני נעשה בעיני בטל ומבוטל עד שאני בוש להרים את ראשי. ואילו האיש שאינו יחסן ואביו היה בעל מלאכה פשוט, אחר שהתפלל וכוון פירוש המילות הוא שש ושמה על שהתפלל ב"ה כדבעי ככוונת פירוש המילות, שלפי מה שראה אצל אביו נחשבת אצלו תפילה כזו, שברפאינו ביקש מהשי"ת שירפאנו וכדו', לתפילה טובה עד מאוד, ועי"ז לבו מתמלא בגדולה וחוצפתה. הרי שניתן להשתמש בזכות אבות בשתי אופנים. תלמידי חכמים וצדיקים שיחוסם מביאם לידי שפלות רוח, אזי זכות אבותם להם היא יאי ויאי, ואילו המשתמש ביחוסו כדי להתגאות, אישא תיכליה רח"ל.

מדהאי מעמא נראה אמאי בני ישראל מתיחסים אחר משפחת אבותיהם כד"א (במדבר א, ב) למשפחותם לבית אבותם, שלא כאוה"ע המתיחסים אחר אמותיהם, יען כי עיקר התורה נמצאת אצל האב, שהרי נשי לאו בני תורה נינהו, וגם בדרך כלל האבות זוכים למדריגות ולא האמהות, ולא מצינו אלא שבע נביאות (מגילה יד.) שיצאו מן הכלל, וכן קיום המצוות עיקרו באנשים ולא בנשים. וכיון שלגבי בני"י התורה היא העיקר, על כן הם מתיחסים אחר אבותיהם כדי שבכל עת יתנו אל ליבם מי היה אביהם ומי היה זקינם, ואינם מתיחסים אחר אמותיהם, לפי שאין דין בכך שישתוו אל מעשי אמותיהם, כי מילתא זוטרתא היא שיעשה אדם כמעשה זקנתו להוריד דמעות בשעת הדלקת נרות של שבת. אלא עליהם להתדמות ולהיות תלמידי חכמים כאבותיהם וכזקניהם. לכן הם מתיחסים למשפחותם לבית אבותם, כדי שבכל זמן זוכרו את שורש מוצאם מדורי דורות עד אפי' לפני אלף ותשע מאות שנה. ולכן נקראים בני ישראל בני יעקב, לפי ששם יעקב מורה על שפלות מלשון עקב, והכוונה בזה לרמוז שהתיחסותנו אל אבותינו הקדושים להיקרא בני יעקב אינו אלא באופן שיחוסנו יביא אותנו לידי שפלות רוח בבחינת נפשית כעפר לכל תהיה.

לזה כשבא הכתוב ליחס את ישראל למשפחותם לבית אבותם, נאמר, שאו את ראש, לישנא דמשתמע לתרי אנפין, שאם ישתמשו ביחוסם לרעה, והם בכלל קללת ר' פרידא אישא תיכליה, אזי נאמר בהם שאו את ראש כאדם האומר לקוסמינר סוב רישיה דפלן, שמכיון שהוא בר אבהן ואינו בר אוריין ואינו משתמש בראשו ללמוד תורה, אם כן למה לו ראש, ודי לו ברגלים להלך

בהן אחר שאינו משתמש בעיניו ובפיו לעסוק בהם בתורה. אכן אם ישתמשו ביחוסם לטובה שיחפצו לאחוז את מעשי אבותיהם בידיהם, ולעסוק בתורה יומם ולילה כמותם, ויבקשו להשיג לכה"פ מקצת ממדרגת זקניהם הקדושים, ויחוסם יביאם לידי שפלות והכנעה כמדרגת הרה"ק מראפשיץ זי"ע, אז נאמר בהם שאו את ראש לשון גדולה, כד"א ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך, שבאופן זה היחוס הוא למעלה.

*

כך היה דרכם של הצדיקים האמיתיים, שיחוסם הביאם לידי שפלות והכנעה, וכאשר שמעתי מפה קדשו של כ"ק אאמו"ר זי"ע, שבעצמו שמע מוקה"ק בעל הדברי חיים זי"ע, שהיה דרכו לדבר אודות הזמן שנחלה בו והיה סבור שקרבו ימיו למות, ולאחר שהבריא אמר שהעולם פעלו עבורו ישועה. ופעם אחת אמר, כאשר נחליתי הייתי סבור שקרב קיצי, והתבוננתי בעצמי עד היכן מגעת השייכות שיש לי עם אבותי הקדושים, וראיתי שאני נתלה בזקני החכם צבי בכחוט השערה, אוי וי לי בכחוט השערה. ורעדה תאחזנו למשמע דברים אלו. הן אמת שבודאי לא נפחתה בעיני מעלת זקה"ק בכחוט השערה בשביל דבריו אלו, אלא שמחמת עוצם גדולתו של החכם צבי היה זקה"ק מחשיב עצמו לעומתו כחוט השערה, יען כי אין לנו כלל השגה במעלת החכם צבי. גם יתכן שזקה"ק לא אמר כן אלא מחמת רוב ענוותנותו, ובגין שפלות רוחו היה נדמה בעיניו ע"פ התבוננותו בעצמו שאינו נתלה בזקני החכם צבי אלא בכחוט השערה, ועל זאת התאונן והצטער, ולא היה נחשב בעיני עצמו למאומה. זאת היתה דרכה של צאנו בכל עת, וכפי שפעמים אין מספר נשמע מפי זקה"ק שאמר, בכל העולם כולו אין עוד נשמה ערומה ערום ועריה כמוני.

ממוצא הדברים עלינו לדעת, שיחוסו של אדם לבית אבותיו, מצד אחד יתכן שיתעלה על ידו מעלה מעלה וכמדרגת הדברי חיים, ומאידך גיסא יתכן שירד על ידו לעמקי שאול, שבאם יחוסו מביאו לידי גאווה שעליה נאמר (משלי 10, ה) תועבת ה' כל גבה לב, נמצא שהוא מקולל בקללה נצחית רח"ל.

בוזה יתכן לבאר הפסוקים (ישעיה 6, כו) למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מוה' ומאלקי משפטי יעבור, ובהקדם להבין מה שאמרו בגמ' (ברכות יג.) כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, והקשו אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי, שאני התם דהדר אהדריה קרא. והקשו המפרשים (עיין במהרש"א שם) מדוע באמת נשתנה יעקב מאברהם דאהדריה קרא.

ולדרבנו יבואר, דהנה שם "יעקב" מורה על שפלות לשון עקב, בבחינת (בראשית כה, כו) וידו אוחזת בעקב עשו. הרמז בזה שיעקב אבינו החשיב את עצמו לגרוע אפי' מן הפחות שבבית עשו, והתברך בעצמו הלואי שזוכה להיות אפי' רק כעקבו של עשו. כפי שמצינו מדה זו גם במשה רבינו שנאמר בו (במדבר יב, ג) והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ובתיבת "האדם" כלולים גם אוה"ע כמו שכתבו התוס' (סנהדרין נט. כד"ה אלא) דהא דאמרין (כריתות ו:) אתם קרויים אדם ואין אוה"ע קרויין אדם, היינו דווקא היכא דכתיב אדם, אבל האדם כולל גם אוה"ע. הרי שמושה רבינו היה עניו אפי' מן הגויים, שדבר זה הוא למעלה מהבנתו שמושה רבינו ברוב קדושתו היה סבור שאפי' הגויים כולם הם טובים ממנו. ובשביל ענוותנותו זו זכה למדרגותיו הגדולות ולא קם נביא עוד בישראל כמושה (דברים לד, י). כן היתה גם מידתו של יעקב אבינו שהיה עניו אפי' לגבי עשו, וככל שיעקב הוסיף להתעלות מחיל אל חיל ממדרגה למדרגה, כן ענוותנותו גדלה והולכת.

לבן נקרא יעקב אבינו בשתי שמות, שאף בשעה שהוא מתעלה בבחינת "ישראל" כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (בראשית לב, כט), גם אז הוא עדיין עומד בבחינת "יעקב" בענוה ושפלות רוח. לא שלאחר שזכה לנצח את המלאך ירום לבבו לומר הלא אנכי ניצחתי את הס"מ, ואני מרגלי המרכבה, ועולה בעולמות עליונים, אלא כי קטן יעקב (עמוס ז, ה) בעיניו מתחילתו ועד סופו. זהו המכוון בשאלת הנביא, למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, מדוע יקרא יעקב בשתי שמות כאחד, ומתרץ, יען כי בכל עת היה יעקב כסבור לומר "נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפט יעבור", והיה כמדומה שבחטאיו העצומים הוא רחוק מהשי"ת ביותר והוא הינו האיש הגרוע ביותר עלי אדמות, ומה"ט נקראין ישראל בתואר "בני יעקב".

בדרך זו נלך גם לפרש בנוסח ההגדה, אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, ותמוה מהי המעלה בכך שקרבנו לפני הר סיני אלמלא נתן לנו את התורה. גם יל"ד באמרו לפני הר סיני, והיה די שיאמר לפני סיני. ויבואר בהקדם מאמר הגמ' (שבת פט.) מאי הר סיני הר שירדה שנאה לעובדי כוכבים עליו. ונראה המעם שמשם יצאה שנאה לאוה"ע, דהנה בני"הם ענוותנים ושפלי רוח, ואילו אוה"ע הרשעים המה מתגאים ומתפארים במעשיהם, כמאמר הגמ' (חולין פט.) עה"פ (דברים ז, י) כי אתם המעט מכל העמים, אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכס שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, אבל עובדי כוכבים אינם כן וכו', ודרשו בגמ' (ב"ב י:.) עה"פ (משלי יד, לד) חסד לאומים חמאת, שכל צדקה וחסד שהאומות

עושיין חטא הוא להם שאינם עושיין אלא להתגדל ולהתיהר בו. ולפי שאין הקב"ה יכול לסבול את המתנאה, כאמרם ז"ל (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, לכן השי"ת שונא את אוה"ע. והנה מעלת הענוה והשפלות מהר סיני למדנו כמאמר הגמ' (ש"א א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, וכיון שכן מהר סיני המורה על הענוה משם יצאה שנאה לאוה"ע שהם גאים.

לכן אילו קרבנו השי"ת לפני הר סיני, שנוכל ללמוד משם את מעלת הענוה, אפי' לא נתן לנו את התורה – דיינו. כי אלמלא שנתקרבנו להר סיני היינו יכולים למעות שהתורה תינתן על הר רם ונשא ואף אנו נתנאה במעשינו, אבל עתה נוכחנו לראות שהשי"ת הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני שהוא נמוך שבהרים בבחינת אתי דכא, אני את דכא (סוטה שס), ומזה למדנו את מדת הענוה, ועל כן אפי' אלמלא נתן את התורה – דיינו, שהרי הענוה היא גדולה מן החכמה שהיא התורה, כאמרם ז"ל (ירושלמי שבת פ"א ה"ג) מה שעשתה חכמה עמרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה.

*

בגון דא צריך להודיע בדורנו, אודות מה שאנו רואים שאברכים ובחורים יראי ה' העוסקים בתורה כל היום ומתפללים כדבעי, בכל זאת הדבר שכיח שבלילה הם נופלים לאסונות ומכשולות שונות אפי' בימים הקדושים רח"ל. ופעמים רבות המה באים ומתאוננים מדוע יקרה להם כדבר הזה הלא לא הרהרו הרהורים אסורים ולא היה בהם עין רואה ולא לב חומר, ואיככה נכשלו בעון ל"ע. ולכאורה יפלא מהיכן נובעים המקרים האלו, הלא שנינו (אבות פ"ד מ"ב) מצוה גוררת מצוה עבירה גוררת עבירה. אכן סיבת הדבר היא, כי באמת יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (סוכה נב:), הרי שלולא עזרתו ית"ש אי אפשר שיהא האדם משומר מן העבירה מחמת תוקף התגברות הטומאה. אמנם כיון שהשי"ת שוכן עם הנדכאים אני את דכא, ומאידך גיסא תועבת ה' כל גבה לב, לכן האיש הפשוט שאינו למדן גדול והוא יגע לפרנסתו ומשאו מתנו באמונה כל היום, ולעת ערב הוא מחשב את חשבון נפשו ומתבונן שכל היום עבר עליו בלא שיפתח גמרא ללמוד בה, והוא מתבייש בעצמו ועומד להתפלל מנחה בלב נשבר ונדכה, והוא נזכר במעשי אביו שהיה יהודי ת"ח וירא שמים ותמיד היתה מונחת תחת ידו גמרא להגות בה בכל עת מצוא, ואילו אנוכי איני ראוי להתקיים בעולם כלל, ובמחשבות אלו שוכב לישון בלב נשבר, ובקראו את שמע הוא כוש ונכלם באמרו "ה' אלוקיני", איכה יקרא

עליו ה' אלוֹקינו בשעה שלא עסק היום בתורה, ואיך ידבר שקרים. איש כזה יתכן שהמלאכים מעלים את נשמתו למעלה בכל שערי הקדושה נהרי דאפרסמונא דכיא כמבואר בוזה"ק (עין זוהר דברים רס"ז), והוא משכים בבוקר כיהודי.

לְעוֹמְתוֹ יתכן שבחור ואברך או יהודי זקן העוסק בתורה כל היום, אולם הוא מתפאר בלבבו בכך שעסק היום בתורה בכל כוחותיו ב"ה ובכך שבקע היום רקיעים בתפילתו וכדו', וכיון שכן אומר עליו הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור כמדור אחד, ומיד השכינה"ק סרה מעליו והוא נמסר לידי הטומאה ונפגם. כפי שמקובל בדינו מצדיקים בשמו של רבה"ק הרבי ר' בער זי"ע, שאמר, יתכן שיהודי יעלה בתפילתו מעולם לעולם ומהיכל להיכל עד שהוא מגיע לפני כסא הכבוד, וכאמרו ברוך אתה ה' הוא כורע לפני השכינה"ק ממש שזו היא מדריגה שאין למעלה הימנה, והוא מגיע עד למקום שהאופנים וחיות הקודש אינם יכולים להגיע לשם. בכל זאת אם לאחר תפילתו הוא נהנה מעצמו מעט, ושמה בלבו על שזכה לראות מראות עליונות ולעלות לעולם האצילות לפני כסא הכבוד, אזי צוררים אותו ואת תפילתו ומשליכים אותם בבת אחת לנ' שערי טומאה לנוקבא דתהומא רבא.

עַל זאת ידו כל הרויים ותפול עלינו אימתה ופחד, שבשביל הרהור אחד של גאווה יכול האדם לאבד את כל עולמו, וכפי שאירע לירבעם בן נבט שאין לנו השגה בגודל מדרגתו שאמרו עליו (סנהדרין קב.) שכל חכמי דורו היו חשובים לפניו כעשבי השדה, והדברים אמורים בדור שהיו בו נביאים הרבה, ואפי' אחיה השילוני שהיה מבית דינו של דוד מלך ישראל חי וקיים טעה בו (שם), ובכל זאת גסות הרוח שהיתה בו מרדתו מן העולם (שם קא:). וברור שגסות הרוח שהיתה בירבעם בן נבט היתה פחותה לאין ערוך מגסות רוחו של נער בן שתים עשרה שנה בזמנינו שמתגרה בכך שהוא יודע חמשים דף גפ"ת בע"פ, אלא שלפי גודל מדרגתו של ירבעם בן נבט היתה בו מעט גסות רוח שהיה כסבור שהוא חשוב מעט, ועי'ו נטרד וחסא והחטיא את הרבים ואין לו חלק לעוה"ב. על כיוצא בו היתה כוונתו של הרבי ר' בער, שברגע אחד של הרהור גאווה יתכן שאדם שאך זה עתה עמד לפני כסא הכבוד יפול ברגע שלאחריו עד לחמשים שערי טומאה. וכיון שכן לא יפלא בעינינו הדבר שהמתגאה נעשה ממא מטומא.

עַל פי הדברים האלה נראה לתרץ תמיחת היערות דבש (ה"א דרוש א'), מהו סיבת הדבר שלפעמים אנו רואים אדם רשע והוטא שכיום מן הימים עוברת עליו רוח צדקות ונהפך לאיש אחר וחוזר בתשובה, יושב בצום וכבי

ומרבה בנתינת צדקה וכדו', וכאשר יעברו ימים או חדשים אחדים הנה הוא חוזר לסורו במעשים מקולקלים. וכתב שם לדרוכו, שהקליפות יונקים מן החוטאים את שפעת הקדושה שיש בהם, וכאשר כבר נפשו יבשה ואין בו עוד לחלוחית של קדושה נותנים ללבו לשוב אל ה', כדי שלאחר מכן יוכלו לחזור ולקחת ממנו את שפע הקדושה, וביאר בזה את תפילת הפיימן צאנך מיד גוויזם, עיי"ש. כיו"ב כתב גם תלמידו הרה"ק ר' זרח איידליץ זי"ע (אור לישרים דרוש א'). ובודאי שכל דבריהם אמיתיים, אולם לענ"ד נראה לתרץ עוד, ע"פ מה שאמרו צדיקים, שהמה אוהבים יותר איש פחות ופושע שהוא שפל בעיניו, מצדיק גדול שהוא בעל גאווה, ונימוקם עמם, שאפי' בחוטאים הגדולים נאמר (ויקרא טו, טז) השוכן אתם בתוך טומאתם, שהשי"ת משרה שכנתו על ישראל אפי' כשהם ממאים, ואילו על המתגאה אומר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם. הרי שמידת הגאווה היא גרועה מכל ומנפש עד בשר תכלה.

לְבַן זה האיש החוטא, קודם שעשה תשובה, אע"פ שהיו מעשיו רעים עד מאוד, בכל זאת לא היה כולו רע, ומעת לעת היה נזכר בגורסא דינקותא שלמד בילדותו והתעוררו בו הרהורי תשובה וצער על מעשיו הרעים, עד שהיה נמאם בעיני עצמו, ונעשה שפל בעיניו ולכבו נשבר על חטאיו הרבים. ובו בזמן שדעתו שפלה מיד מאיר עליו השי"ת, בבחינת השוכן אתם בתוך טומאתם, ועי"ז הוא חוזר בתשובה לפני השי"ת, כי שפלותו מקרבתו אל הקדושה. אולם כיון שסו"ס אדם זה היה רשע עד עתה ולא עסק בתורה, וגם לא הסתופף בצילם של צדיקים, על כן מאחר שעשה תשובה הוא מתפאר במעשיו הטובים ומחשיב את עצמו ביותר, וכבר מחל לעצמו ונשכחו מלבו כל מעשיו הרעים, ומיד מסתלק ממנו הקדושה והוא חוזר ונופל לידי הטומאה, והוא חוזר לסורו ונעשה יותר גרוע ממה שהיה. וגם תירוץ זה הוא אמת ויציב.

דָּבָר זה הוא לדעתי אסונו העיקרי של דורנו זה, שהוא מלא בגאווה מקטן ועד גדול, כמבואר בספ"ק שאפי' ילדים המה בעלי גאווה מטבעם, ותובעים בכל עת את אמותיהם שיתנו להם את כל חפצי לבבם, ועל זאת באנו לעולם לעקור מדה רעה זו מלבנו. אולם בזמנינו מתגאים על כל דבר קטן, ואפי' האיש שאין בידו אלא מאה אלף דולר הוא שש ומתפאר בכך שימחאו עבורו כף ויכתבו לו במכתב "לכבוד הנדיב וכו'", ודבר זה הוא ממית והורג והוא הגורם לכל השמד השורר בעולם.

*

לֹא אוכל לעצור בנפשי מלעודר גם אודות דרך הלימוד שנתפשט בזמנינו שהוא מביא את האדם לידי גאווה, כי האיש המתנייע ומרבה בלימוד גפ"ת

כפי שהיה נהוג מקדמת דנא, אינו עלול כ"כ לבוא לידי גאווה, שהרי אין זה שכיח כלל שיבוא אדם לידי גאווה טמאה כ"כ עד שיתפאר בחכמתו יותר על חכמי הש"ס ובעלי התוספות כרש"י ור"י וחבריהם, שהרי זו היא אפיקורסות גמורה [אף שבדורנו ימצאו משומדים כאלו, מ"מ הוא מילתא דלא שכיחא], ואפי' אחר שהוא בקי במסכתא אחת או בכמה מסכתות עדיין הוא שפל ונבזה בעיניו לעומת בעלי התוספות שהיו בקיאים בכל התורה כולה, ובוודאי לעומת התנאים והאמוראים הקדושים, ובפרט שבהרבה מקומות אינו מבין את דברי הגמרא או התוס', והוא מצטער על חולשת הבנתו. וכיון שדעתו שפלה הרי הוא דבוק בקדושה, וממילא הוא זוכה לאהבת תורה בבחינת אני אשכון את דכא.

מה עשתה הטומאה, הנהיגה שלא ירבו בלימוד הגמרא, אלא ירבו בלימוד סברות כרסיות ולהנות בחידושים שהם מחברים מסברתם, ואם דבר מן הכתובים אינו מוצא חן בעיניהם, נקל בעיניהם לומר שהמחבר טעה בדבריו. כל זאת כיון שהם רואים שהם מבינים טוב יותר מאחרים, המה מתגאים ביותר וגאוותם נודפת מהם. נמצא שכל לימודם הוא מלא בטומאה, שהרי כל שעה הוא נוכח לראות שהוא מבין דברים שאיש זולתו לא ידע, כיון שכן הוא נמצא במקור הטומאה. ואיש כזה אשר לכה"פ אלף אמה קומתו, ומחמת רוחב דעתו לא יוכל להכנס אף בפתח שהוא גדול מפתחו של אולם, בבחינת אני ואפסי עוד (ישעיה מז, ח), על כך שבכוחו לומר סברא הפוכה מסברת חכירו, והוא דבוק בשקר כל ימיו, האיך יתכן שיזכה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא ולעסוק בתורה ולהבין דבר אמת. בודאי שתורה זו שהוא לומד אינה מצד הקדושה, וממילא התורה סרה ממנו לגמרי, ועי"ז עתידה תורה שתשתכח מישראל (שבת קלח:), כי כל דרך זה הוא דרך טמא.

כל עוד שבג"י למדו תורת אמת בהכנעה ובשפלות והתייגעו על כל דיבור כרש"י ועל כל דיבור בתוספות, וכשהתקשו בהבנת דבריהם היו שופכים את לבם באמירת מזמורי תהלים בככיה ובתחנונים לפני השי"ת שיחננם דעה, ואם היה נער קטן בא ומפרש להם את דברי התוס' היו מקנאים בו, ואלמלי היו יכולים היו מנשקים אותו על מצחו, ובושים על כך שנעלם מדבריהם דבר שאפי' הנער הלזה ידעו, בדרך זה היו דבוקים בקדושה, והיה בכוחם להתגדל להיות גדולי ישראל. אולם העוסקים בתורה בגאווה ובחוצפה, שע"ז המה מתרחקים מהשי"ת ואין התורה מתקיימת בהם, ממילא הם נופלים עד לחמשים שערי טומאה, וסופם ללכת ללמוד בקאלעדו"ש, ולהפוך לראב"י רפורמי או קונסברטיבי, לפי שגאוותם מסירתם מן הדרך יען כי תועבת ה' כל גבה לב.

בוה נבוא לביאור כוונת המדרש, בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל נתקנאו בהם אוה"ע, אמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מכל האומות, סתם הקב"ה פיהם, ואמר להם הביאו לי ספר יוחסין כדרך שמביאין בני, שלפי שאומות העולם דרכם להתפאר ביחוסם ומתגאים בכך שהם מתיחסים לגוי מפורסם פלוני או לכובש ארצות פלוני, והם כסבורים שעל כן בדין הוא שהכל יכרעו וישתחוו לפניהם, וכעשו הרשע שהתפאר ביחוסו לאבותיו אברהם ויצחק, ומשתמשים ביחוס אבותם לגאווה ולטומאה, אי אפשר לתת להם את התורה. לכן אמר להם הקב"ה, צאו והביאו לפני ספר יוחסין כדרך שמביאין בני, שכני בשעה שהם נותנים אל לבם שהמה זרע יעקב, לבם דואב, כי בעיניהם המה כלא נחשבו, והם מתביישים לגלות את שורש מוצאם, והיו עושים כל מה שבאפשרותם כדי להסתיר שלא ידעו מי הם, מפני שלדעתם הם מבזים את אבותיהם הקדושים.

ובשהם מתכוננים ביחוסם אינם מתכוננים אלא כפי המסופר שפעם אחת נכנס הגה"ק ר' שלמה אייגר זצוק"ל לבית אביו הגה"ק ר' עקיבא אייגר זצוק"ל [שא"א לנו להשיג את גודל ענוותנותו, וזקה"ק היה מכנהו "דער אלטער צדיק"] בשעה שהגיעה אליו איגרת שהיו כתובים בה עליו תוארים מופלגים באופן יוצא מן הכלל באריכות גדולה, כדוגמת איגרתו של ר' ידעיה הברדשי אל הרשב"א (ש"ת הרשב"א ה"א סי' ת"ח), וראה שאביו הגרעק"א עומד וקורא בניגון ובהתלהבות גדולה את התוארים שנכתבו עליו, "הרב הגאון, הקדוש, המפורסם בכל העולם כולו, רבן של כל ישראל, מאיר עיני הגולה וכו'". ראה ותמה בנו הג"ר שלמה ולא הבין את פשר הדבר, ולא יכל לעצור בנפשו ושאל את אביו שיבינהו את פשר מעשיו. ענהו הגרעק"א, איתא בספרים שאדם שהכל אומרים עליו שיש בו מעלה מסויימת בידוע שבכוח היה מסוגל לבוא לידי מעלה זו, וכיון שכן, כשאני רואה את התוארים הכתובים עלי אני מתבונן בעצמי מה הייתי מסוגל להיות, ומה נחיה ממני באמת, וכי לא אבכה בראותי את מה שהפסדתי. ובבחינה זו מביאין ישראל את ספר יחוסם, שהם מתכוננים מה היה בכוחנו להיות בכח יחוסנו, כמו ששנינו (ערוית פ"ה מ"ט) האב זוכה לבנו בחכמה וכו', ובסופו של דבר נהפכו להיות אנשים פחותים. בוה סתם הקב"ה את פיהם של אוה"ע, כי מה בצע בכך שיקבלו את התורה כיון שבין כך וכיון כך תולכים גאוותם לאבדון.

על כל אחד מאתנו לדעת דברים אלו, ולא להיות מרוצה מעצמם על ידי כך שיעריכו את מעשיהם לעומת הרשעים והפושעים, כאשר כבר הוזהרתי פעמים אין מספר, וכל עוד כוחי בי לא אחדול מלשנן ולהזהיר על דבר זה שהוא

הוא הגורם לחורבן העולם, שבני אדם מרוצים במעשיהם בראותם שהם טובים מן הגויים. ובאמת אין מעלה לאדם כלל בכך שהוא מעולה מן הכופרים, אלא עליו להתבונן על עצמו כפי ערכו שמוצאו מאבות טובים וכשרים. כל אחד מאתנו היו זקניו אנשים יראים ושלמים, הן שהיו רבנים והן שהיו בעלי בתים שנשארו ונתנו באמונה, ועלינו להעריך את מעשינו על פי מעשיהם ולהתבונן כמה רחוקים מעשינו ממעשיהם, שנדחנו למדינת אמריקה ונפלנו להתעסק בדברים שפלים כגניבות וכדו'. וישער את עצמו כפי מה שהוא, אם לפי ערכו יצא ידי חובתו, ואם הוא לכשעצמו עשה אפי' אחד מני אלף מן המוטל עליו לעשות.

אלמלי כל יהודי היה מתבונן רק על עצמו כפי הנאות לו, היה כל מצב העולם משתנה לטובה, והיו נותנים אל ליבם להרבות בשיעורי תורה, ולהקים מקוואות כשרות ושחיטה כשרה ומעולה יותר ויותר, ולא יסתפקו בגדר כשרות כזה שאינם מוכרים טריפה ודאי, או שאין בהם חלב שיש בו כרת, ובמקוה הכשירה בדיעבר וכדו'. ולא יסתפק האדם בכך שאינו עובר על איסורי כריתות ואינו מעלה עשן ביום השבת, וגם לא בכך שהוא מעביר את הסדרה ביום השבת, אלא יתבונן בעצמו האם אינו מסיה את דעתו מן השבת, והאם הינו בקי בהלכות שבת לדעת את עיקרי הלכותיה לכה"פ עם משנ"ב. ועל עצמו יתבונן אם הוא בקי בהלכות תפילין ואם אינו מסיה את דעתו מן התפילין, ולא יסתכל במעשי הגויים, אלא כל אחד יסתכל על עצמו ועל ביתו, וישגיח שילכו בדרכי אבות לבל יבוש בהם.

ובאשר נלך בדרך זה שהוא מסימרא דקדושא נעלה מעלה מעלה, ואז נראה שבכל יום ויום יתוסף בנו חשקות ואהבת תורה, וכמאמר הכתוב (איוב ה, ז) והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד, שבאם בראשית תהא מצער בעיני עצמך, אז ואחריתך ישגה מאוד, ואילו אם בראשיתך תהא גדול בעיני עצמך, סופך שתרד מטה מטה.

בזה נבוא לביאור הכתוב, וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד, רמז בזה שעל האדם לראות את עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל (נדרים נה.), וכמדבר שממה בלא שום מצוה, וגם ילמד מדת ענוה מסיני, אפי' כאשר יזכה להיות באהל מועד במקום המקדש, עדיין ידע בעצמו שהוא כמדבר, ולא יתפאר בלכבו בכך שהוא כהן ושהוא מבאי בית המקדש.

יהא רעוה דאימא מילתא דתתקבל (ביצה לה.), ויכנסו דברינו בתוך לבבות בני", והשי"ת יהא בעזרנו שנזכה לראות באמת בשפלות עצמנו, ולא יגבה ליבנו, ונזכה לגדל את בנינו בדרכי ה', ונגאל בגאולת עולם במהרה בימינו אמן.

לע"נ האשה החשובה מרת אסתר ע"ה
בת הרבני החסיד מוה"ר שמואל חיים ז"ל
נלב"ע ג' סיון - ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנה
הרבני החסיד מוה"ר ברוך טעסלער שליט"א

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר דוד פישער הי"ו
לרגל שמחת אירוסים בנו
הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר שלמה ברוך נ"י
למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר ישעי דייטש הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן שמעון נ"י
למו"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר יהושע אונסדארפער הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת אלטא חוה שתחי'
למו"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקלה"ה

שעי"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055